

Jamtli- JOURNALEN

JANUARI 2018

INNEHÅLL

- Landsantikvarien svarar på frågor
- Jamtli och goda samarbeten med näringslivet
- Ett museum blir till
- Hyresgäster på Jamtli
- Öga mot öga – en liten utställning i väntan på något stort
- Jamtli Historieland – här är ditt arv
- Löst folk på Jamtli!
- Norna berättar om sin dag på Hackåsgården
- Jamtli Öppna förskola har fått ett syskon

Landsantikvarien svarar på frågor

Henrik Zipsane, landsantikvarie,
chef för Stiftelsen Jamtli.

Du blev president nyligen!

Vad går det ut på?

”President” låter ju stort, men det handlar om att jag i augusti valdes till ordförande för den europeiska organisationen för friluftsmuseer, AEOM. Det är en organisation där Jamtli har tagit ständigt mer plats under de senaste årtiondena och nu kom tiden så för ett ordförandeskap. Det innebär framför allt ansvaret att företräda medlemmarna i förhållande till EU, Europarådet och till exempel ICOM (International Council of Museums). Därtill kommer ansvaret att sprida information till medlemmar samt organisera konferenser och diverse arbetsgruppers verksamhet, men till min hjälp har jag en styrelse med kolleger från hela Europa.

Är det viktigt för Jamtli att vara med här? Tar det inte bara en massa tid och resurser?

Naturligtvis är det en investering av tid, men det finns flera saker i detta som är viktiga att förstå. För det första är en ständigt växande del av de policies och prioriteringar som Jamtli lever med först skapade på internationell eller europeisk nivå. Det gäller naturligtvis för oss att vara välinformerade och påverka. För det andra får vi en massa inspiration som vi kan använda i vår egen utveckling likaväl som vi inspirerar andra. Kom ihåg att i en globaliserad värld är utmaningarna i andra länder i mångt och mycket helt jämförbara med våra egna utmaningar, så det känns naturligt och ekonomiskt smart att hitta lösningar tillsammans. För det tredje har vi genom vårt engagemang byggt upp ett omfattande nätverk av museer, utvecklingsorganisationer, universitet och regioner i Europa som gör det ganska enkelt för oss att skapa konsortier till utvecklings-satsningar och för det fjärde är det här ett mycket effektivt sätt att marknadsföra stiftelsen i Europa.

Som sidoeffekt har vi i Sverige och övriga Norden blivit välkända som särskilt ”duktiga” på Europa. Både för Jamtli själv och genom NCK lyckas det oss att komma längre fram i Europa än de flesta andra. I vår region som var känd för sitt kompakta EU-motstånd för inte så länge sedan är det lite extra roligt, tycker jag. Jag är väldigt glad att vi nyligen har haft ett par europeiska projekt som har haft fortbildning av vår personal som syfte liksom att vi genom ett par nordiskt-baltiska

projekt har haft fokus på utveckling av volontärverksamheten. Det är viktigt att få europeiseringen ut i alla hörn av organisationen.

Vilka andra europeiska organisationer är Jamtli engagerade i?

Jamtli är sedan fler år aktiva inom Culture Action Europe och organisationen ENCATC, som båda är lobbyorganisationer för konst- och kulturpolitik i Bryssel. Vi är medlemmar och får mycket information om vad som föregår på vårt område i Europarådet, EU-kommissionen och Europaparlamentet. Eftersom Jamtli numera är så känt får vi ofta med våra synpunkter i den dialog som lobbyorganisationerna för med de berörda parterna. Vi deltar också i NEMO, som är paraplyorganisationen för museerna i Europa, och används sålunda som experter inom lärande på museer. Dessutom är vi aktiva i European Museum Academy som är en expertorganisation som bland annat bedömer museer som nomineras till olika priser – det är väldigt inspirerande och lärorikt att noggrant gå igenom och analysera några av de bästa museerna i Europa. Slutligen är vi aktiva i PASCAL, som försöker att stimulera samarbete mellan regioner och universitet och i nära samarbete med regionen är vi fortfarande med i EARLALL som handlar om vuxnas lärande och inte minst folkbildning.

Jag inser att det låter mycket, men kom ihåg att merparten av det här arbetet ligger på mig och stiftelsens internationella samordnare samt NCK-teamet.

Foto omslagsbild:
Lowissa Frånberg

Januari 2018
Stiftelsen Jamtli, Box 709, 831 28 Östersund
Tel. 063 15 01 00. E-post: info@jamtli.com
www.jamtli.com

– Jamtli har påbörjat en resa med långsiktiga samarbeten där man tillsammans med företagen gemensamt tittar på vilka behov som finns för program och utställningar, säger Anna Wersén.

Jamtli och näringslivet – *goda samarbeten*

Text: Anna Wersén, affärsutvecklare. Foto: privat.

Stiftelsen Jamtli har sedan många år ett gott samarbete med företag i regionen. I och med planerna för en etablering av det som nu blir Nationalmuseum Jamtli intensifierades samarbetet. För att få till projektet Nationalmuseum Norr behövdes medfinansiering från näringslivet samt ett antal intentionsavtal med företag inom olika branscher.

En av målsättningarna med etableringen av Nationalmuseum på Jamtli är att Jamtli tillsammans med näringslivet skall skapa en långsiktig regional tillväxtarena utifrån de möjligheter som konst- och konstupplevelser erbjuder i form av ökad attraktionskraft, ökade reseanledningar, ökat antal gästnätter, ökad attraktionskraft för regionen och därmed ökad sysselsättningsgrad.

Paketering genom samarbeten

Jamtli har påbörjat en resa med långsiktiga företagssamarbeten där man tillsammans med företagen, både inom besöksnäring och övrigt näringsliv tittar på vilka behov som finns gällande produkter, program och utställningar. Utveckling av paketering, aktiviteter och produkter tas fram genom

dialog i olika forum såsom referensgrupper, branschråd för kultur och kreativa näringar och genom workshops.

Omvärldsbevakning – *Sightdoing*

Under hösten och i januari genomförs tre workshops i Östersund, Åre respektive Funäsdalen med syftet att skapa *sightdoing* för en global marknad som ger förutsättningar för bättre lönsamhet och sysselsättning året runt för företag inom de kreativa och besöksnäringarna. Programmet innehåller omvärldsbevakning och trender samt konkreta verktyg och arbetssätt för att hjälpa företag att paketera och produktutveckla kultur och kreativitet som en självklar ingrediens i upplevelsen av Jämtlands län.

Genom samarbeten med företag som Skistar, Holiday Club och ICA Åre arbetar Jamtli även för att öka sin närvaro i västra Jämtland. Målsättningen är att öka attraktionen för kulturarvet och att det på sikt skall vara en naturlig reseanledning.

Många är de företag som Jamtli samarbetar med och Jamtli är väldigt stolt och tacksam för deras engagemang i att fortsätta att utveckla Jamtli och Jamtlis olika arenor.

Nationalmuseum Jamtli

– ett konstmuseum blir till

Text: Sten Gauffin, projektledare. Foto: Gustav Kron.

Idén att bygga Nationalmuseum Jamtli kom upp för cirka sju år sedan vid ett möte i Stockholm mellan Nationalmuseums ledning och Jamtli. Moderna museet hade några månader före mötet öppnat sin första filial i Malmö.

Trots att Nationalmuseum är landets största konst- och designmuseum, hade museet ingen egen filial. Det ska också påpekas att de större konstmuseerna i Europa hade vid den tiden börjat starta filialer till sina verksamheter. Nationalmuseums dåvarande överintendent Solfrid Söderlind blev intresserad av idén och tog upp en diskussion med Kulturdepartementet. Därefter inleddes ett arbete att finna vägar till hur idén skulle realiseras och hur den skulle kunna finansieras.

En lösning skulle hittas

En av de första frågorna som kom upp var placeringen. Var kunde man bygga en filial? Ganska snart blev det klart att byggnaden skulle hamna på Jamtli, men var? Efter en del utredande hittades en lösning. Det skulle bli en tillbyggnad av befintligt museum och placeras på Jamtliområdet innanför denna. Med denna placering skulle man kunna samordna viktiga funktioner såsom entré och mottagande, hörsal, butik och kafé.

Nationalmuseum Jamtli's blivande konstlobby under konstruktion. Till höger ser vi trappan upp mot konsthallen och längst bort i bild entrén till Jamtli's konstateljé.

Ett lokalprogram upprättades med beskrivning av vilka lokaler som önskades samt hur stora de skulle vara. I arbetet ingick att göra ekonomiska kalkyler av projektet som stod i paritet med vad man ansåg vara en rimlig nivå.

Finansieringsarbetet krävde kreativa lösningar. Lyckligtvis uppstod direkt ett genuint intresse för projektets idé att etablera Nationalmuseum i Östersund och på Jamtli. Särskilt positivt var intresset från länets närings- och kulturliv samt Postkodlotteriets Kulturstiftelse. Från det offentliga ställde Östersunds kommun och Region Jämtland Härjedalen upp och inte minst EU:s regionala strukturfonder.

Det blev en lång kravlista

I slutet av 2014 bjöds intresserade arkitekter i Norden in till en förenklad arkitekttävling och under våren 2015 valde en jury ut ett vinnande förslag. Det hade lämnats in av den internationellt erkända arkitektfirman Henning Larsen Architects A/F i Köpenhamn. Under senhösten 2015 när finansieringen var på plats upphandlades en

generalkonsult. Konsultfirman WSP fick uppdraget att projektera byggnaden tillsammans med arkitekten från Köpenhamn. Eftersom det var ett konstmuseum som skulle skapas med alla krav på klimat och säkerhet, var byggnaden till sin karaktär komplicerad. En rad experter inom konstruktion, el, ventilation, VVS, styrsystem, belysning, akustik, tillgänglighet, brand och säkerhet, hissar, miljö med flera, samarbetade för att uppfylla alla krav som ställdes. I nära nio månader höll man på innan uppdraget att bygga huset kunde gå ut på upphandling.

Första spadtaget

I anslutning till julmarknaden på Jamtli i början av december 2016 togs det första spadtaget med närvaro av bland annat Nationalmuseums chef överintendent Berndt Arell. Byggföretaget som vunnit upphandlingen var PEAB. PEAB etablerade sin verksamhet på Jamtli under december och under januari månad 2017 börjades schaktarbetena. Under våren gjordes grunden till byggnaden och källarvåningen byggdes upp. Under

” Det blir en ny attraktion och mötesplats, ett komplement och förstärkning av regionens övriga kulturinstitutioner.”

sommaren byggdes stommen och under hösten tak och ytterväggar. Arbetena pågår för fullt i skrivande stund. Snickare, elektriker, rörmokare, gjutare, ventilationstekniker och målare arbetar sida vid sida för att byggnaden ska vara färdigställd under första kvartalet 2018.

Till sommaren 2018 kan Nationalmuseum flytta in i en väl fungerande konstmuseibygnad. Utställningar planeras redan nu liksom den konstpedagogiska verksamheten. När portarna slås upp för publiken ska allt vara på plats.

Komplement och förstärkning

Strukturffondsprojektet ”Nationalmuseum Norr” är inte bara en byggnad. Det har syftet att stimulera intresset för äldre konst och ge kopplingar till samtiden. Det kommer att ha ett särskilt uppdrag att utveckla ny konstpedagogik. Såväl lokaler som verksamhet utformas till en kreativ miljö för att testa nya idéer kring förmedling. Den kommande permanenta verksamheten, som skall bedrivas under namnet Nationalmuseum Jamtli, blir en ny attraktion och mötesplats, ett komplement till och en förstärkning av regionens övriga kulturinstitutioner.

Traditionellt hantverk och modern form

I Jamtli Butik hittar du jämtländskt hantverk, böcker, godsaker, leksaker och mycket mer.

Öppet tisdag-söndag kl 11-17, tel 063-15 03 03

JAMTLI BUTIK.

Hyresgäster och bostäder på Jamtli

Text: Lowissa Frånberg, chef volontär verksamhet.

I området mellan Jamtli Vandrarhem och Arkivparken samt nedanför Jamtlis Stora scen har det byggts totalt nio hus om 54 kvadratmeter, uppförts åtta så kallade Attefallshus om 30 kvadratmeter, en tvättstuga och en miljöstation. Bostäderna ligger inte i ett område som Jamtlis besökare normalt befinner sig i och husen är vackert placerade med utsikt över Storsjön och Frösön.

De större husen och de två servicebyggnaderna byggs av Jamtli medan Attefallshusen levereras av Östersundshem i samarbete med Jamtli. Tvättstugan och miljöstationen är gemensam för samtliga hyresgäster.

Jamtli har ett hyresavtal på nio hus med Östersunds kommun på fem plus fem år. Husen hyrs ut av Östersunds kommun till personer med särskilt behov av boende. Det kan vara studenter, nyanlända eller andra som av olika anledningar får hjälp av kommunen att hitta en bostad.

Långa bostadsköer ett hinder för befolkningstillväxt

Sverige genomgår idag en snabb befolkningsökning. I nästan alla städer är det bostadsbrist och köerna till en bostad är mycket långa. De senaste åren har Östersund fått ytterligare tillströmning av invånare i och med att fler människor flytt till Sverige och fler valt att bosätta sig i Östersund. Behovet av bostäder är stort och på Jamtli finns lämplig mark centralt belägen.

En plats för integration

Jamtli är därtill en fantastisk arena för integration. Det vi många gånger sett som unikt jämtländskt är vårt lokala uttryck för allmänmänsklig kultur världen över. Personer som flyttat från en annan plats kan dela med sig av sina berättelser och på så vis göra Jämtlands kulturarv rikare. Lowissa Frånberg som är chef för Jamtlis volontärverksamhet har till uppgift att ta kontakt med hyresgästerna och informera dem om Jamtlis verksamhet och skapa ett samarbete mellan Jamtlis medarbetare, volontärer och de boende. Detta kommer att göra avtryck i Jamtlis verksamhet och göra Jamtli mer aktuellt för alla.

Öga mot Öga

Text: Sofia Pettersson, konstpedagog. Foto: Gustav Kron.

– en liten utställning i väntan på något stort

Snart öppnar Nationalmuseum Jamtli där vi kommer kunna ta del av fantastiska konstverk från Nationalmuseums samlingar. I väntan på det, erbjuds en mindre utställning med reproduktioner av historiska porträtt där barn från skilda tider och olika samhällsklasser står i fokus. Kring utställningen Öga mot öga görs flera konstpedagogiska program för skolan och för allmänheten.

Att titta på konst kan för en del vara helt självklart och nästan magiskt, för andra kan det upplevas svårt och tråkigt, och för en tredje är det ekonomiska värdet det enda intressanta.

Konstpedagogik kan enkelt förklaras som det som sker mellan betraktare, pedagog och konsten. Konstpedagogen kan vara den som lyssnar, ställer frågor, uppmuntrar, problematiserar, berättar om konstnärsöden, kompletterar med fakta, sätter in saker i

en kontext och hittar alternativa och oväntade vägar till att upptäcka konsten för både gammal och ung – en metaforisk hand att hålla i eller bara ett sällskap i mötet med konsten.

Vanligaste frågan

Den vanligaste frågan från konstpubliken är ”men vad betyder det då?”. Svaret på den frågan är att konstverk inte kommer med facit på baksidan. Det mest intressanta är vad som händer

mellan dig och konstverket. Det är där spänningen finns, det är där saker kan bli meningsfulla och insikter och känslor kan uppstå.

Men i utställningen Öga mot öga går det faktiskt att säga att det finns ett slags facit. Utställningens teman är porträtt, barn och inte minst symboler. Saker och attribut i historiska porträtt är ofta symboler och ledtrådar som gör att konstnären kan berätta mer om vem personen är än enbart hur personen ser ut – ett språk som inte alla känner till. Porträtt och självporträtt har alltid fascinerat och gör så än idag, inte minst med tanke på hur många *selfies* som läggs upp i sociala medier. Vi blir de vi är genom bekräftelse av andra.

Vad betyder dödskallen?

Vanliga symboler inom konsten är dödskallen, som ska påminna om att vi alla en gång ska dö, duvan symboliserar själen och hoppet medan lejonet symboliserar styrka och mod. Utställningen består av porträtt från olika tider – målningar, teckningar, skulpturer och miniatyrer. I den tillhörande ”selfiestationen” är det meningen att du som besökare ska lära dig om olika symboler, kombinera några spännande

Elever från Prolympia får en genomgång av symbolerna i selfiestationen.

I ateljén rådde ett härligt kreativt kaos.

Titt ut-porträtten blev personliga, påhittiga och på pricken likt.

”Konstpedagogik kan enkelt förklaras som det som sker mellan betraktare, pedagog och konsten.”

saker och ta ditt eget porträtt – här är inget rätt eller fel!

De elever som medverkar i det tillhörande skolprogrammet kommer få en diskussionsbaserad visning där deras tankar, ord och intryck står i fokus. Med frågor som ”vad ser du?” och ”vad tror du drottning Kristina tänker på när hon står modell?” öppnar man för en enkel bildanalys. Eleverna får försöka tolka det de ser och sätta ord på det, samtidigt som det görs aktuellt

genom att jämföra med vår egen tid och oss själva. I ”selfestationen” får den nya kunskapen möta det lekfulla och kreativa där syftet är att göra ett eget porträtt utifrån symbolerna. Kanske vill man vara en cool drottning med ett lejon och en spira, eller vill man vara en arg version av sig själv med dödskalle och svärd?

Kreativitet i ateljén

I ateljén får eleverna, samtidigt som de skapar egna collagesjälvporträtt, tid för reflektion. För att trola bort det ibland svåra och kravfyllda i att få ett porträtt likt sig själv, får eleverna skapa titt ut-porträtt där fokus ligger på det som finns runtomkring. Här kan eleverna fylla på med samtida symboler,

försöka göra porträttligt eller gå loss och måla den man kanske egentligen hade velat vara.

Sommaren 2018 kommer Nationalmuseum Jamtli fyllas med originalverk från en av Sveriges största konst- och designsamlingar och samtidigt kombineras med Jamtlis prisbelönta och välkända pedagogik i något helt nytt. Förutom att se på konst i utställningssalen kommer besökarna även kunna skapa egna konstnärliga alster i en härlig och kreativ ateljé. Vi hoppas att ateljén aldrig kommer stå tom och att det blir det nya husets pulserande hjärta. Målet är att ingen besökare ska tycka att konst är svårt eller tråkigt. Fram till dess kan man mjukstarta i Öga mot öga.

Du reser som längst tillbaka till 1785 och sedan kan du successivt ta dig fram genom 1895, 1942, 1956 och till slut kommer du fram till det moderna samhället 1975.

Jamtli Historieland

– här är ditt arv

Text och foto: Jenny Olsson, evenemangsproducent

Tänk dig att du ska förflytta dig till en annan tid. Du ska tillbaka till dåtiden. Nu är alltså inte nu för dig, utan det är då. Men för de människor som du kommer att möta, är då inte då, utan då är nu. Hänger du med?

Du kommer att få känna, lukta, se, höra och smaka. Du kommer att få delta, lära och upptäcka. Du kommer förflytta dig till fots, på en cykel eller i en buss. Du kommer att höra hälsningsfraser som "Guds fred", "god dag" och "hejsan hejsan"! Du kommer att bli tillfrågad om du behöver ett husrum för natten, om du hört det senaste från kriget, ja alltså

det som utspelade sig under början av 1940-talet. Hur du röstade angående vänstertrafikens fortsättande av vara eller icke vara och hur fantastiskt det är att kunna välja mellan hela två kanaler på din tv.

Grunden till ditt arv

Men var har du då hamnat? Jo, du är på Jamtli Historieland. Här hittar du grunden i ditt arv. Det är det här du kommer ifrån och det är från dessa ideologier vårt samhälle är uppbyggt idag. Kulturhistoria låter kanske i många öron ganska tråkigt, men byt ut historia till arv, och du kommer få en helt annan förståelse för hur saker och ting som idag är så självklara för

oss, en gång i tiden inte var det. Låt oss säga att Jamtli Historieland är en sammanfattning av vad Jamtli är och vad Jamtli vill förmedla. Jamtli är inte bara det ena eller det andra. Jamtli är som en Gott och blandat-påse där det finns något för alla smaker. Gillar du inte lakrits kan du alltid välja apelsin.

Tidsresa från då till nu

Du reser som längst tillbaka till 1785 och sedan kan du successivt ta dig fram genom 1895, 1942, 1956 och till slut kommer du fram till det moderna samhället 1975. Men varför just dessa årtal? Jo, de är strategiskt utvalda för att kunna visa på den utveckling som

skett. År 1785 på Lillhärddalsgården möter du länsman Kjell Herdell som bor tillsammans med husmor, drängar och pigor. Här är livet stillsamt. De som lever här tar till vara det jorden har att ge och de funderar över hur husförhöret kommer att gå. Har du tur får du smaka på husmors egenjasta älgörtsdryck! Tar du dig framåt i tiden, till 1895 och staden, har järnvägen banat väg för en ny typ av handel på Östersunds torg. Storsjöodjuret måste till varje pris tillfångatas och du möts av en ljudbild där karusellen snurrar och bollar kastas i porslinskrossen. Det tvättas i brygghuset och i Oscar Olssons fotoateljé kan du boka tid för foto-grafering i tidstypiska kläder. Om du tar dig ut till landsbygden, till Näsgården, har järnspisen gjort vardagen mycket enklare för familjen Olofsson. Här är det inte lika mycket liv som inne i stan, det är däremot kroppsarbete när höet ska hässjas och hönsen matas. Även på fåboden, som ägs av herr Olofsson, är det dagligt arbete då getterna ska mjölkas och mese kokas.

47 år framåt i tiden

Nästa anhalt är så långt fram som 1942. Det är mitt under det brinnande andra världskriget, Sverige ligger i beredskap och det är ransonering. I Per Albin-torpet bor Astrid och Sture Zetterström. Känslan du får här en solig dag i juli, när hönsen går och sprätter och fåglarna kvittrar, är väldigt långt borta från krig och oroligheter. Men du märker det på Astrids tankar och funderingar, hur går det egentligen för Sture? Kommer maten räcka och hur är det med kaffesurrogatet? Trots dessa krigstider är du alltid välkommen in i det varma köket. Astrid tar tacksamt emot hjälp med gården och en pratstund har hon alltid tid för. I skogen ser det annorlunda ut, på håll kan du höra hur männen arbetar när de klyver och sågar ved och det doftar

kolbullen lång väg. Anledningen till att männen är i skogen under sommaren, som annars är väldigt ovanligt, är att beredskapstidens gengasbilar behöver bränsle. Om du är beredd att hugga i och hjälpa till, kan du få lön för mödan i form av en kolbullebit, serverad i tidningspapper.

Efterkrigstiden

Eftersom Jamtli visar hur det var under kriget, måste det självfallet även berättas hur det var efter kriget. 1956 blomstrade Sverige, det var framtidstro, det var bilismen och rock'n'roll spelas på radion hos Majken och Ragnar på macken. Här är det både Volvo PV och Amazon, det är krockutbildning, full service och reparation av både trasiga bilar och cyklar.

Det är vänstertrafik och bilen är det bästa och snabbaste färdmedlet. I kiosken hittar du varor såsom Nickel och Top hat, 1956 års nyhet vad gäller glass, och självklart även varmkorv. Plast i alla dess former är modernt och oerhört smidigt när Majken och Ragnar packar picknickväskan för en liten semester. Ute på landsbygden händer det också saker, konsumbussen åker runt och just idag har den stannat till vid Banvaktstugan hos Olle och Agnes. Konsumbussen gör det möjligt för de som inte bor inne staden eller har nära till en affär, att ändå handla de förnödenheter som ett hushåll behöver.

Funderingar kring mat

Just mat är intressant att fundera över. Vilka vanor har vi idag, i jämförelse med hur det såg ut under de årtal som du under din tidsresa har besökt? På 1700-talet var det självhushåll, men även en byteshandel med förbönder som åkte över till Norge och bytte till sig varor. År 1895 hade man börjat gå ifrån självhushållet för att i stället köpa vissa varor med faktiska pengar. Frihandeln och järnvägen gjorde

transporter av varor enklare och de utländska billigare spannmålen har konkurrerat ut säden som bönderna annars odlat. År 1942 var det åter igen mer fokus på självhushåll och den handel som skedde var med ransoneringskort. Mat är något som människan ätit för överleva, men samtidigt sker även ett stort socialt utbyte kring mat. Både då och nu. För var är den självklara mötesplatsen i huset? Jo, i köket!

Sista stoppet

Den sista anhalten i din tidsresa är det ljuva 1970-talet. År 1975 finner du både Gröna vågen-torp, pensionärlägenheter, en villa samt en hel lekpark med tv-succén "Fem myror är fler än fyra elefanter". I Gröna vågen påminner livet lite om det du upplevde år 1785, det är självhushåll och ett starkt ifrågasättande av livsstilen som var 1956. Pensionärerna är samtidigt glada över hur smidigt allt är, att de får ha egna bostäder och hur de med hjälp av kollektivtrafiken kan ta sig smidigt dit de själva önskar. I villan bor Birgitta som är barnmorska, hennes man Sven-Olof är major och barnen går i skolan alternativt på dagis. Inte heller det har varit självklart i alla tider. I Fem myror-parken möter du figurer kända från tv, som den korvälskande Brasse tillsammans med sina kompisar Magnus och Eva. Det är fokus på barns lärande genom lek och det är nog den enda plats som har både rosa elefanter, braxar och jättesniglar samlade på ett och samma ställe. För var någon annanstans än på Jamtli, hittar du en rosa elefant, som dessutom kan spruta vatten?

Vägs ände

Vilken resa vi har gjort! Från 1700-talet till näst intill nutid. Kände du dofterna? Hörde du ljuden? Tog du på ditt arv och upplevde du dina förfäders liv? Allt detta och lite till.

Välkommen till Jamtli!

Text: Marina Andersson. Foto: Jenny Olsson.

Löst folk på Historieland

Det är en helt vanlig sommardag på Jamtli Historieland, med gäster som stillsamt strövar runt området och tittar, smakar och pratar sig fram genom. Plötsligt bryts stillheten av att en Volvo Amazon tvärnitar utanför infarten till Banvaktstugan år 1956, där Konsumbussen – Jamtlis nyhet för år 2017 – står.

Gästerna lyfter förvånade sina huvuden och ser bilen backa tillbaka, tvärnita igen och svänga in på gårdsplanen. Ur stiger en välklädd herre som det skriker myndighetsperson om. En nervös konsumbusschaufför inser att han kommer att få både sitt arbete och sina varor granskade när konsumbussinspektorn, veterinär Nilsson kommer på besök. Alla

väntar med spänning; hur kommer inspektionen av avlöpa?

”Stanna!” En myndig röst ekar över åkrarna intill Lillhårdalsgården som representerar år 1785. En skabbigt och fattigt klädd gestalt flyr mot kyrkan med gårdsfolket på Lillhårdal i hasorna. Den flyende figuren är Lill-Bellman, en lösdrivare som inte vill uppge sitt riktiga namn eftersom han när ett förtvivlat hopp om att en dag komma tillbaka till den samhällsposition han fallit från. Under 1700-talet var de sociala nätverken urusla och det var lätt att som Lill-Bellman falla från en hög position till armod och hemlöshet. Stod man utan familj och släkt fanns heller ingen som fångade upp en, något som Lill-Bellman fick erfaras då han utfattig och hemlös tvingades ut på vägarna efter några

En nervös konsumbusschaufför inser att han kommer att få både sitt arbete och sina varor granskade när konsumbussinspektorn, veterinär Nilsson kommer på besök.

det, men i ett flertal fall visade det sig att gästerna stod på myndigheternas sida i jakten på lösdrivaren och avslöjade för länsman var den flyende gömt sig.

De kulturhistoriska husen och gårdarna på Jamtlis friluftsmuseum befolkas under sommaren av rollspelande aktörer som lever rollerna av länsman Herdell i Lillhärdal, Astrid i Per Albin-torpet, makarna Söderberg i Villan 1975 för att bara nämna några av Jamtlis återkommande gestalter. Vad de allesammans har gemensamt är att de är knutna till en specifik miljö, där man "bor" och under sommaren

misslyckade affärer. Lösdriveri, att vara hemlös och utan arbete var olagligt och kunde leda till att man arresterades och fördes till närmsta myndighet som beslutade hur ens öde skulle utforma sig. Bland annat kunde man tvångsrekryteras till armén och skickas ut i några av Sveriges otaliga krig.

Stackars Lill-Bellman kunde ibland ha tur, ibland otur; om Jamtlis gäster var barmhärtiga och köpte hans rövarhistorier kunde de ge Lill-Bellman både arbete och tak över huvu-

tar emot gäster. I år introducerade Jamtli Historieland även en kringströvande aktör, utan en fast miljö att knytas till. Han spelade rollen av outsidersn, som hjälpte gästerna att förflyttas mellan miljöer, han var främlingen i miljön som med sitt utifrånperspektiv ifrågasatte gårdarnas folk och ställde frågor som kanske gästerna var för blyga att fråga. Hans olika rollfigurer lyfte också frågor som tidigare varit svåra att rollspela, som till exempel den stackars lösdrivaren Lill-Bellman och hans hopplösa situation. En situation som skiljer sig markant från de välbärgade Lillhärdalsbönderna som trots svältår i bygden klarat sig tämligen väl undan de största svårigheterna.

Historielands kringvandrande aktör gestaltade också bland annat en hemvändande militär 1942, en luftgäst 1895 som berättade sina historier ute på Jamtlis vägar. Och nästa sommar är det bara att hänga på vår lösdrivare i vilken gestalt han än lär visa sig, och upptäcka nya delar av vår historia.

”Stanna!” En myndig röst ekar över åkrarna intill Lillhärdalsgården som representerar år 1785. En skabbigt och fattigt klädd gestalt flyr mot kyrkan med gårdsfolket på Lillhärdal i hasorna.”

Välkommen till Jamtli Kafé

Lunch, fika och utställningar!

Här kan du njuta av kaffe med dopp, smörgåsar och enklare rätter. Tisdag–fredag serveras sopplunch inkl. dryck, bröd och salladsbuffé.

Passa också på att se den aktuella utställningen i Jamtli Kafé. Fri entré!

Öppet tisdag–söndag kl 11–16.30.
Tel 063-15 01 05, 15 01 07.

Lunch, festmenyer & bröllopsfest

Restaurang Hov är Östersunds äldsta restaurang som i en fantastisk atmosfär erbjuder vällagad husmanskost baserad på lokala råvaror och med inslag av det internationella köket.

Tel 063-15 01 03 www.restauranghov.se mariebykok@gmail.com

När vi kom till Hackåsgården fick vi en ny mamma som hette mor Sofia och en moster Emma.

Vid Hackåsgården finns ett stall med olika djur som man kan leka med. Grisar, getter, hönor, hästar och en ko som man kan mjölka.

Vera och jag hoppar i höet.

Barn för en dag i Hackåsgården

– åttaåriga Norna berättar

Text: Norna Frånberg.

Foto: Lowissa Frånberg.

Jag heter Norna Frånberg och är åtta år. Jag är ofta på Jamtli. Jag tycker det är kul för att det är stort och man kan gå in i olika tider och för att det finns mycket att leka med. I somras var jag "Barn för en dag" många gånger. Den här dagen var min kompis Vera Laxbäck, åtta år, också med.

Vi fick laga mat. Vi kokade en soppa med potatis, morot och kålrot på järnspisen. Vi fick springa och låna buljong i Brygghuset. Soppan blev god. Vi gjorde ett bus på mor Sofia. Hon skulle hälla socker i vårt kaffe men hon råkade ha salt istället. Då hällde vi massor av salt i hennes kaffe när hon inte såg. Men hon drack upp det i alla fall. - Mor Sofia slänger ingenting, sa hon. Sen byggde vi en koja i höhoppet. När vi kom tillbaka från tidsresan var det dags att äta mat. Moster Emma var med på busidén. Då gick jag ut

med mor Sofia och skulle visa henne kojan. Då hällde Vera och moster Emma jättemycket salt i hennes soppa. – Märkte du inte något konstigt med soppan, frågade vi. Då sa hon: – Jo, den var lite salt.

På tidsresan fick vi gå i skolan. Vi fick skriva med pinnar i sand. Vi skrev det fröken sa. Det var en kvinna som skulle ta hand om oss. Men hon fick stå i skamvrån hela tiden för hon var knäpp. Men vi var duktiga.

*” När klockan blivit fyra blev vi nya människor igen.
Då gick vi till Fem myror-parken, som också finns på Jamtli.”*

*På Jamtli känner man sig som hemma.
Mor Sofia kramar mig.*

*Här har vi braxar och elefanter. En måste man akta sig för,
för den sprutar vatten.*

*I Fem myror-parken finns det två stycken tunnlar, vi står
i Spöktunneln och ser förskräckta ut. Brasse han hatar ju
Pusttunneln men Spöktunneln är han intresserad av.*

Här står vi framför kiosken med Magnus, Brasse och Eva.

Jamtli öppna förskola i Strömsund håller till i Storstugan på Ströms hembygdsgård.

Text: Malin Bäckström.

Foto: Pernilla Gunnarsdotter-Persson.

Öppen förskola i Strömsund

– *Jamtli öppna förskola har fått ett syskon*

Efter 25 års verksamhet på Jamtli, har den öppna förskolan under det gångna året fått ett syskon i Strömsund! Jamtli öppna förskola startade 1993 och blev snabbt en populär mötesplats för föräldrar som uppskattade den kulturarvsprofil som skiljer den från andra öppna förskolor.

Ett kulturhistoriskt hus, äldre tiders leksaker, öppen brasa, personal i tidstypiska kläder, samt kulturhistoriska aktiviteter, har visat sig vara ett vinnande koncept. Tre dagar i veckan har barnvagnar stått i rad utanför det hus som ursprungligen stod i Salom i Hackås och som inför starten för 25 år sedan ställdes i ordning och varmbonades för att välkomna barn och föräldrar. Förutom alla föräldralediga mammor har verksamheten lockat ovanligt många pappor, samt även mor- och farföräldrar. Alla trivs!

En idé föds

Verksamheten finansieras av Östersunds kommun och det är också från Östersundsområdet de allra flesta besökarna kommer. Men, för ett par år sedan föddes idén om en "filial"

i Strömsund. Där finns en fantastisk hembygdsgård och varför åka hela vägen till Jamtli när upplevelsen kan finnas runt knuten? Sagt och gjort, ett samarbete mellan Strömsunds kommun, Ströms hembygdsgård och Jamtli tog fart. Samarbetet ledde till att en ny Öppen förskola kunde invigas den 14 maj 2017. Invigningen föregicks av ett intensivt arbete. I täten för detta gick Britt-Marie Borgström, förskollärare/museipedagog, som arbetat med Jamtlis öppna förskola ända sedan starten. Tillsammans med personal från hembygdsgården och kommunens arbetsmarknadsenhet, Jobbcentrum, samt en mängd frivilliga Strömsundsbor, lyckades hon på kort tid förvandla Storstugan på hembygdsgården till en lika innehållsrik lekmiljö som den på Jamtli. Att kliva in i Storstugan är som att kliva in i Hackåsgården, men i en annan version. Stugan har precis samma atmosfär och känsla!

En förvandling enligt tidigare mått

Att skapa den nya miljön krävde samma typ av förvandling som Hackåsgården genomgick för 25 år sedan. Åtgärder har gjorts i form av nya eldragningar och element, installation av järnspis i det gamla köket, samt diskmaskin i ett kombinerat modernt kontor/kök. Huset har inte

varmbonats för vinterbruk, men har blivit mer användarvänligt och mysigt för den årstid då verksamheten ska hållas öppen. De båda rummen har fyllts av möbler och rekvisita som inbjuder till kulturhistorisk lek. Delar av detta fanns på plats redan från början, medan en stor mängd föremål och leksaker har samlats in genom ett uppdrag till Strömsunds invånare, något som gett bra resultat. Dessutom har duktiga lokala snickare och sömmerskor hjälpt till med att nyproducera föremål från både hembygdsföreningens och Jamtlis samlingar med ursprung från Strömsunds kommun. Även kläder har sytts upp efter förlaga. Det är framför allt Jobbcentrum i Strömsund som bidragit med stora insatser här, till exempel produktion av barnmöbler, lekspisar, bilar och utklädningskläder till både barn och dockor med mera. Den sydsamiska kulturen finns också representerad med bland annat memoryspel med sydsamiska bruksföremål både på svenska och sydsamiska.

Under våren fick den nya personalen i Strömsund tillfälle att komma till Jamtlis öppna förskola för att ta del av aktiviteter, sång- och sagostunder, samt alla erfarenheter som gjorts under 25 år. Mycket av verksamheten på Jamtli har helt enkelt "flyttat vidare" till en ny plats. Äldre tiders sysslor, hantverk och lek pågår nu på båda platserna.

Strömsundsborna kan blicka tillbaka på en lyckad och välbesökt säsong 2017. Den öppna förskolan har hållit öppet tre dagar i veckan fram till 15 september. Under sommarveckorna i juli har en mer turistinriktad

sommarverksamhet erbjudits, medan vår och höst i första hand inriktats mot föräldrar och barn i närområdet. Extra roligt har varit att se hur de nysvenska familjer som bor i Strömsund hittat till förskolan. Totalt har 1700 personer besökt verksamheten.

Nya kollegor

Vid summeringen kan alla känna sig nöjda. En ny mötesplats har uppstått i Strömsund och en viktig del i Jamtlis verksamhet har fått spridning i regionen. Jamtlis förskolepedagoger har fått nya kollegor.

Inför nästa sommar pågår ett fortsatt utvecklingsarbete. Med utgångspunkt i Jamtlis lekmiljö Lill-Gulle planeras

skapandet av en handelsbodsmiljö för barn i Storstugans sal. En del av lekmiljön kommer att gestalta "Simonsons handelsbod" med rötterna i 1900-talets början då Nilsson & Wassdahl startade sin verksamhet. Den andra delen kommer att representera Konsum med lekbara varor från 1950-60-talens sortiment. Barnen kan då leka affär både i både 20-talet och i 50/60-talet! Leken ger tillfälle till begreppsträning vad gäller både matematik och språk, ett lustfyllt lärande som även för-

skolor och förskoleklasser i Strömsunds kommun kommer kunna ha glädje av.

Nu ser vi, både på Jamtli och föräldrar och barn i Strömsund, fram emot en ny säsong med Öppen förskola i Storstugan på hembygdsområdet i Strömsund!

Att skapa den nya miljön krävde samma typ av förvandling som Hackåsgården genomgick för 25 år sedan. Åtgärder har gjorts i form av nya eldragningar och elelement, installation av järnspis i det gamla köket, samt diskmaskin i ett kombinerat modernt kontor/kök.

Under våren fick den nya personalen i Strömsund tillfälle att komma till Jamtlis öppna förskola för att ta del av aktiviteter, sång- och sagostunder, samt alla erfarenheter som gjorts under 25 år.

19-20 maj 2018

Vårmarknad

Hantverk, hus & trädgård

Jamtli Historieland

23 juni-19 augusti 2018

J.P. GULLE

Jamtli – ett museum som inget annat!

Öga mot Öga

29 oktober 2017-22 april 2018

11 mars-26 augusti 2018

Featuring:
**Rockscen
Jämtland**

